

HOTUBA YA WAZIRI WA FEDHA
MHESHIMIWA ZAKIA HAMDANI MEGHJI (MB),
AKIWASILISHA KATIKA BUNGE MAPENDEKEZO YA SERIKALI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA
MWAKA 2007/2008, TAREHE 14 JUNI, 2007

UTANGULIZI

1. *Mheshimiwa Spika,* naomba kutoa hoja kwamba Bunge lako Tukufu likubali kujadili na kupitisha makadirio ya mapato na matumizi ya Serikali kwa mwaka wa fedha 2007/2008. Pamoja na hotuba hii, vipo vitabu vinne vinavyoelezea kwa kina takwimu za bajeti. Kitabu cha Kwanza kinahusu makisio ya mapato. Kitabu cha Pili na cha Tatu ni vya makisio ya matumizi ya kawaida kwa Wizara, Idara zinazojitegemea, Mikoa na Halmashauri za Miji na Wilaya. Kitabu cha Nne kinaelezea makadirio ya matumizi ya maendeleo kwa Wizara, Idara zinazojitegemea, Mikoa pamoja na Halmashauri. Aidha, upo Muswada wa Sheria ya Fedha wa mwaka 2007 ambao ni sehemu ya bajeti hii.

2. *Mheshimiwa Spika,* napenda kuchukua fursa hii kutoa shukrani zangu za dhati kwa wale wote walioshiriki kwa namna moja au nyingine kufanikisha matayarisho ya Bajeti hii. Napenda kuishukuru Kamati ya

Fedha na Uchumi ya Bunge, chini ya Mwenyekiti wake Mhe. Dr. Abdallah Omari Kigoda, Mbunge wa Handeni, kwa kazi nzuri iliyofanywa na Kamati ya kuchambua mapendekezo ya bajeti kwa makini na kutoa ushauri katika maeneo mbalimbali ya bajeti inayopendekezwa. Ushauri wa Kamati hii umesaidia sana katika kukamilisha bajeti ninayowasilisha leo.

3. *Mheshimiwa Spika*, mwaka huu, kwa mara ya kwanza katika historia ya Bunge letu, Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania lilipata fursa ya kujadili Mwongozo wa Mpango na Bajeti kwa mwaka 2007/08 hadi 2009/10 mwezi Aprili 2007. Mwongozo wa Serikali wa Mpango na Bajeti ni hatua muhimu katika maandalizi ya bajeti inayowasilishwa na kujadiliwa na Bunge baadaye. Nachukua nafasi hii kwa niaba ya Serikali kutoa shukrani zangu kwa Waheshimiwa Wabunge kwa maoni yao mazuri ambayo kwa sehemu kubwa yamezingatiwa katika bajeti hii. Utaratibu huu utaendelea katika miaka ijayo, na kwa pamoja tutatumia fursa hii kuweka mikakati itayoharakisha utekelezaji wa ahadi yetu ya kuleta maisha bora kwa kila Mtanzania.

4. *Mheshimiwa Spika*, napenda pia kutoa shukrani zangu kwa Wizara zote, Idara zinazojitegemea, Mikoa, Halmashauri za Miji na Wilaya, taasisi za kitaifa na kimataifa, na wawakilishi wa sekta binafsi, kwa michango yao iliyosaidia kufanikisha maandalizi ya bajeti hii. Naomba niishukuru kwa namna ya pekee Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa kutayarisha kwa wakati Muswada wa Sheria ya Fedha ya mwaka 2007 na nyaraka mbalimbali za sheria ambazo ni sehemu ya bajeti hii. Aidha, napenda kuwashukuru wafanyakazi wenzangu wa Wizara ya Fedha, nikianza na Naibu Mawaziri wa Fedha, Mhe. Abdisalaam Issa Khatib (Mb) na Mhe. Mustafa Haidi Mkulo (Mb); Katibu Mkuu, Gray Mgonja, Naibu Makatibu Wakuu; Ramadhani Khijjah na Andrew Nyumayo, Wakuu wa Idara, taasisi na wafanyakazi wote wa Hazina. Aidha, namshukuru Mpiga Chapa Mkuu wa Serikali kwa kuchapisha hotuba hii, vitabu vya bajeti, pamoja na nyaraka nyingine zinazohusu bajeti hii kwa wakati. Mwisho, nawashukuru kipekee wataalam na wale wote waliotoa mapendekezo kuhusu maboresho ya ukusanyaji wa kodi mbalimbali na mapato mengine ya Serikali. Mapendekezo na ushauri wao umezingatiwa katika bajeti hii.

5. ***Mheshimiwa Spika***, tunakaribia mwisho wa mwaka wa kwanza wa fedha wa Serikali ya Awamu ya Nne. Katika mwaka huu wa kwanza tumeshuhudia mambo mengi mazuri, na pia changamoto nyingi. Tangu mwezi Juni 2006, tumepata Wabunge wapya watatu. Nachukua fursa hii kuwapongeza sana Mhe. Yusuf Rajab Makamba (Mbunge wa Kuteuliwa), Mhe. Mtutura Abdallah Mtutura (Mbunge wa Tunduru) na Mhe. Florance Essa Kyendesya (Mbunge wa Viti Maalum). Tunawakaribisha katika kikosi kazi cha **Ari Mpya, Nguvu Mpya, na Kasi Mpya**. Aidha, nawapongeza waliochaguliwa kuiwakilisha Nchi yetu ya Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki, ambao ni Mhe. Dr. Didas John Massaburi, Mhe. Dr. Aman Walid Kabourou, Mhe. Dr. George Francis Nangale, Mhe. Sylvia Kate Kamba, na Mhe. Septuu Nasoro. Wengine ni Mhe. Abdallah Ally Hassan Mwinyi, Mhe. Dr. Said Gharib Bilal, Mhe. Janeth Deo Mmari na Mhe. Dr. Fortunatus Lwanyatika Masha. Kuchaguliwa kwao kunathibitisha imani kubwa ambayo Watanzania, kupitia Wabunge wao, wanayo kwao. Ninawatakia mafanikio katika jukumu la kutetea maslahi ya Jumuiya ya Afrika Mashariki.

6. ***Mheshimiwa Spika***, vile vile katika mwaka huu Taifa letu limepata heshima kubwa kwa kupewa nafasi za uongozi katika asasi za kimataifa. Nichukue fursa hii kumpongeza kwa dhati Mhe. Dr. Asha Rose

Migiro kwa kuteuliwa kuwa Naibu Katibu Mkuu wa Umoja wa Mataifa. Watanzania wana imani kubwa katika uwezo wake wa kumudu dhamana aliyokabidhiwa katika nyanja ya kimataifa. Akiwa mwanamke wa kwanza kushika nafasi ya juu namna hiyo katika Umoja wa Mataifa, sina shaka kuwa ataitumikia kwa manufaa ya jamii yote ya wapenda maendeleo kote duniani. Aidha, napenda kumpongeza Mhe. Dr. William Shijja ambaye ameteuliwa kuwa Katibu Mkuu wa Mabunge ya Jumuiya ya Madola; Vile vile, nampongeza Balizi Liberatta Mulamula kwa kuteuliwa kwake kuwa Katibu Mtendaji wa kwanza wa Sekretarieti ya Ukanda wa Maziwa Makuu. Uteuzi wa wenzetu hawa ni heshima kubwa kwa nchi yetu.

7. *Mheshimiwa Spika*, pamoja na kufurahia matukio haya mazuri katika mwaka huu wa fedha, kumekuwa pia na matukio ya huzuni. Tumempoteza mwenzetu, Marehemu Mhe. Juma Jamaldin Akukweti, aliyekuwa Mbunge wa Tunduru na Waziri wa Nchi Ofisi ya Waziri Mkuu (Bunge), aliyefariki dunia tarehe 4 Januari, 2007 kufuatia ajali ya ndege. Daima tutamkumbuka Marehemu Akukweti kwa bidii yake ya kazi, na moyo wake wa upendo. Tunawakumbuka pia watumishi wa Serikali (John Bendera, Nathaniel Katinila, na Theresia Nyantori) ambao nao walifariki dunia kutokana na ajali hiyo ya ndege iliyotokea katika uwanja

wa ndege wa Mbeya. Mwenyezi Mungu aziweke roho zao mahala pema peponi, Amina.

MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA 2006/07

8. *Mheshimiwa Spika*, Malengo makuu ya uchumi mpana katika mwaka wa 2006/07 yalikuwa yafuatayo:-

- (i) Pato halisi la Taifa lililengwa kukua kwa asilimia 5.9 mwaka 2006 na asilimia 7.3 mwaka 2007.
- (ii) Kasi ya upandaji wa bei ilitakiwa isizidi asilimia 4.0 (kwa bei za mwaka 2001) ifikapo Juni 30, 2007.
- (iii) Ukusanyaji wa mapato ya ndani ulikadiriwa kufikia asilimia 14.5 ya Pato la Taifa mwaka 2006/07.
- (iv) Ongezeko la ujazi wa fedha (kwa tafsiri pana) lilitakiwa liwiane na malengo ya ukuaji wa uchumi, na mfumuko wa bei.
- (v) Akiba ya fedha za kigeni ilitakiwa itosheleze mahitaji ya uagizaji wa bidhaa na huduma kutoka nje kwa kipindi kisichopungua miezi mitano.

- (vi) Mabadiliko muhimu katika sekta ya fedha yalitegemewa kuongeza upatikanaji wa mikopo ya uzalishaji na biashara.
- (vii) Serikali kuendelea kudhibiti deni la Taifa kwa mujibu wa Mkakati wa Taifa wa Madeni pamoja na Sheria ya Mikopo, Dhamana, na Misaada ya 1974 iliyorekebishwa mwaka 2003.

9. *Mheshimiwa Spika*, Mwenendo wa viashiria hivyo muhimu vya uchumi mpana katika kipindi cha miezi tisa ya mwanzo ya mwaka wa fedha (Julai 2006 - Machi 2007) kwa ujumla unaridhisha, hasa ikizingatiwa kwamba miezi sita ya kwanza ya mwaka wa fedha wa 2006/07, nchi ilikumbwa na janga la ukame lililosababisha uhaba mkubwa wa chakula na ukosefu wa umeme. Uhaba wa chakula ulichangia kwa kiasi kikubwa kupanda kwa bei za ndani na kuongeza mfumuko wa bei ambao ulifikia asilimia 7.3 mwisho wa Februari, 2007 ikilinganishwa na asilimia 6.8 mwezi Juni, 2006. Hata hivyo, takwimu za mwezi Aprili 2007, zinaonyesha kwamba mfumuko wa bei umeshuka hadi asilimia 6.1, hasa kutokana na kushuka kwa bei ya chakula. Takwimu za awali za uchumi zinaonyesha pia kwamba Pato la Taifa mwaka 2006 lilikua kwa asilimia 6.2 kiwango ambacho ni cha chini

ikilinganishwa na asilimia 6.8 mwaka 2005. Hata hivyo kiwango hicho cha asilimia 6.2 cha ukuaji wa Pato la Taifa mwaka 2006 ni cha juu kuliko lengo la asilimia 5.9. Aidha mwishoni mwa mwezi Machi 2007, akiba ya fedha za kigeni ilikuwa inatosheleza mahitaji ya uagizaji ya miezi 5.3 kama ilivyolengwa. Matokeo haya ya viashiria vya uchumi mpana yanaonyesha kwamba kama lisingekuweko janga la ukame, uchumi ungekua kwa kasi kubwa zaidi ya asilimia 6.2.

10. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa 2006/07, Serikali ililenga kupata mapato ya jumla ya Shilingi bilioni 4,850.588 (trilioni 4.85) kutoka kwenye vianzio vya ndani na misaada ya nje. Aidha Serikali ilipanga kutumia kiasi hicho hicho kwa matumizi yake ya kawaida na ya maendeleo.

MAPATO YA NDANI

11. *Mheshimiwa Spika*, katika bajeti ya mwaka 2006/07, Serikali ililenga kukusanya mapato ya ndani yasiyopungua Shilingi bilioni 2,460.995 (trilioni 2.460). Ili kufikia lengo hilo la mapato ya ndani, Serikali ilitekeleza mambo mbalimbali ambayo ni pamoja na kuendelea kuboresha mazingira ya uwekezaji na biashara, kupanua wigo wa kodi kwa kusajili walipa kodi wapya, kuendelea kurekebisha mfumo wa kodi;

kusimamia kwa karibu utekelezaji wa mageuzi makubwa ndani ya Mamlaka ya Mapato (TRA) chini ya Mpango wake wa mageuzi ambao umekuwa msingi wa kukua kwa mapato mwaka hadi mwaka; na kuimarisha Idara ya Walipakodi Wakubwa kwa kuboresha utendaji; kuweka nguvu zaidi katika usimamizi na utendaji wa Forodha, matumizi ya tekinolojia, na kupunguza kero kwa walipakodi; kuziba mianya ya kukwepa kodi; na kuongeza ufanisi wa kukusanya mapato yasiyo ya kodi kutoka Wizara na Idara mbalimbali za Serikali.

12. *Mheshimiwa Spika,* Katika kipindi cha Julai 2006 hadi Machi 2007, mapato ya ndani yalifikia shilingi bilioni 2.002.4 (trilioni 2.0) au asilimia 81.4 ya bajeti ya mwaka, na asilimia 109.7 ya matarajio kwa kipindi hicho. Vile vile katika kipindi hicho, Mamlaka ya Mapato Tanzania ilivunja rekodi ya ukusanyaji wa mapato kwa kukusanya shilingi bilioni 259 kwa mwezi wa Machi 2007. Tatizo la umeme lililoendelea hadi Desemba 2006, halikuwa na athari kubwa katika ukusanyaji wa mapato ya ndani, kwa kuwa TANESCO iliagizwa na Serikali isikate umeme kwa viwanda ili kulinda mapato ya Serikali. Matokeo mazuri ya ukusanyaji wa mapato yanatokana pia na utekelezaji wa hatua za mapato zilizoidhinishwa katika Bajeti ya 2006/07. Kwa ujumla, vianzio vyote vya

mapato ya ndani vinafanya vizuri, isipokuwa ushuru wa bidhaa kwa mafuta ya Petroli na VAT kwa bidhaa zinazotoka nje.

13. *Mheshimiwa Spika*, mwaka huu wa 2006/07, Serikali ilitekeleza hatua mbalimbali za sera na mfumo wa kodi kama ifuatavyo:

- (i) Serikali ilipunguza kodi ya mapato kutoka asilimia 30 hadi asilimia 25 kwa makampuni mapya yanayojisajili katika Soko la Mitaji la Dar Es Salaam na kuuza angalau asilimia 35 ya hisa zao kwa wananchi. Punguzo hili ambalo ni kwa muda wa miaka mitatu limelenga kushawishi makampuni mengi ya binafsi kujiandikisha katika Soko la Hisa na kuongeza umiliki wa wananchi katika makampuni ya Tanzania. Serikali pia ilipunguza kiwango cha kodi ya zuio kwa mapato ya riba ya Mifuko ya Uwekezaji wa Pamoja (Collective Investment Schemes) kutoka asilimia 30 hadi asilimia 10 ili kuhamasisha uwekezaji wa pamoja nchini. Matokeo ya hatua hizi yanategemewa kuonekana katika kipindi cha muda wa kati na mrefu ujao. Naomba nitumie nafasi hii kutoa wito kwa kampuni za binafsi zijitokeze kutumia fursa hii na kujiandikisha katika Soko la Hisa, ili zichangie katika kukuza soko hilo hapa nchini.

- (ii) Viwango vya Ushuru wa Bidhaa kwenye vinywaji baridi, bia, mvinyo kutoka nje ya nchi, vinywaji vikali na sigara viliongezwa kwa asilimia 7. Hatua hii iliipatia Serikali mapato ya **shilingi bilioni 2.390 ambayo ni asilimia 18 zaidi ya kiwango kilichokadiriwa katika kipindi cha Julai – Desemba 2006.**

- (iii) Serikali iliongeza kiwango cha Ushuru wa Bidhaa kwenye huduma za mawasiliano ya simu za mkononi kutoka asilimia 5 hadi asilimia 7 ya mauzo ili kuongeza mapato na kupunguza tofauti ya viwango vinavyotozwa katika nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika ya Mashariki. **Hatua hii iliipatia Serikali mapato ya ziada ya shilingi bilioni 15.661 katika kipindi cha Julai 2006 hadi Januari 2007.**

- (iv) Marekebisho mbalimbali yalifanywa pia katika viwango vya Ushuru wa Forodha chini ya Sheria ya Ushuru wa Forodha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki. Marekebisho hayo yalihusu zaidi malighafi za sabuni, na za karatasi. Aidha ushuru kwa mitungi ya gesi (LPG Cylinders) ulifutwa ili kuhamasisha matumizi ya gesi na kulinda mazingira. Utekelezaji wa hatua hizo kwa

pamoja umeipatia Serikali mapato kiasi cha **shilingi bilioni 2.998 katika kipindi cha Julai hadi Desemba 2006.**

- (v) Ushuru wa mafuta ya petroli uliongezwa kutoka shilingi 90/= kwa lita ya petroli na dizeli, hadi shilingi 100/= kwa lita, ili kuongeza mapato kwa ajili ya matengenezo ya barabara. **Hatua hii imeingizia Serikali mapato mapya kiasi cha shilingi bilioni 5.98 katika kipindi cha Julai 2006 hadi Januari 2007 na inategemewa kuingiza mapato mapya zaidi ya shilingi bilioni 10.0 ifikapo mwisho wa mwaka huu wa fedha.**

- (vi) Sheria ya Michezo ya Kubahatisha ilifanyiwa marekebisho yaliyolenga kuipa Bodi ya Michezo ya Kubahatisha (The Gaming Board) mamlaka ya kukusanya kodi kutoka kwenye michezo hiyo kwa niaba ya Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA). Marekebisho mengine yalikuwa ni kubadilisha utaratibu wa kutoza kodi kutoka katika *casino* ili badala ya kutoza viwango maalum kwa vifaa vya kuchezea michezo hiyo, kodi hiyo itozwe kwa kiwango cha asilimia 13 ya mapato yote yatokanayo na michezo ya kubahatisha. **Hatua hii imeipatia Serikali**

mapato ya shilingi bilioni 2.2 katika nusu mwaka ya kwanza ya mwaka huu wa fedha ikilinganishwa na mapato ya shilingi bilioni 1.1 yaliyokuwa yanatarajiwa kukusanywa hapo awali katika kipindi hicho.

- (vii) Ushuru wa Forodha kwenye mafuta ghafi ya kula (Crude Palm Oil) kutoka nje ya nchi uliongezwa kutoka asilimia sifuri hadi asilimia 10. Lengo la hatua hii lilikuwa ni kuhamasisha kilimo cha mbegu za mafuta hapa nchini, na hivyo kuongeza pato la Wakulima wa Tanzania. Taarifa zinaonyesha kuwa kumekuwana ongezeko kubwa la bei za mbegu za mafuta, hasa alizeti na mbegu za pamba, katika msimu uliopita. Serikali itaendelea kutoza ushuru huo kwa mafuta yanayoagizwa kutoka nje ili kuwalinda wakulima wetu.
- (viii) Ushuru wa Bidhaa kwa mifuko ya “plastic” inayoruhusiwa uliongezwa kutoka asilimia 15 hadi asilimia 120, ili kupunguza matumizi ya mifuko hiyo na hivyo kuzuia uchafuzi wa mazingira. Tathmini inaonyesha kwamba hatua hii ina dalili za mafanikio kwa kuwa matumizi ya mifuko ya plastic yameanza kupungua.

- (ix) Serikali iliweka kodi ya Ushuru wa Bidhaa wa asilimia 20 kwa magari madogo yenye umri wa miaka 10 na zaidi. Hatua hii ililenga kupunguza uingizaji nchini wa magari chakavu ambayo yana madhara makubwa kwa mazingira na yana gharama kubwa za matengenezo.
- (x) Serikali pia ilifanya marekebisho kadhaa katika Sheria ya VAT kwa nia ya kulinda mazingira nchini. Marekebisho yaliyofanyika ni pamoja na kutoa msamaha wa VAT kwa gesi ya kupikia ya LPG na mitungi ya kuhifadhia gesi hiyo kwa lengo la kuhamasisha wananchi kutumia nishati ya gesi na kupunguza matumizi ya mkaa na kuni ili kulinda mazingira. Matokeo ya hatua hii yanategemewa kuonekana katika kipindi cha muda wa kati na mrefu ujao.
- (xi) Kifungu cha 19 (2) cha Sheria ya Uwekezaji ya mwaka 1997 kilichokuwa kinaikataza Serikali kubadili mfumo wa kodi kwa wawekezaji, kilifanyiwa marekebisho ili kiwe kinahusu wawekezaji mahiri pekee. Aidha, msamaha wa kodi ya magari madogo ya binafsi (*non utility vehicles*) kwa wawekezaji uliondolewa, na kubakiza msamaha huo kwa magari ya kazi

(*utility vehicles*) tu. Lengo la hatua hii ni kupunguza misamaha ya kodi isiyo na tija na ambayo inafuja mapato ya Serikali.

- (xii) Kodi ya Ongezeko la Thamani iliondolewa kwenye bidhaa za petroli ili kupunguza athari za ongezeko la bei ya mafuta hayo kwa watumiaji wa mwisho. Aidha, viwango vya ushuru wa bidhaa kwa mafuta ya petroli vilirekebisha ili kulinda mapato ya Serikali. Vile vile, Serikali iliongeza muda wa usafirishaji wa mafuta ya petroli kwenda nchi za jirani kutoka siku 15 hadi siku 30 ili kurahisisha na kuongeza ufanisi katika biashara ya mafuta ya petroli kati ya Tanzania na nchi jirani bila kuathiri mapato ya Serikali.

14. *Mheshimiwa Spika*, ukusanyaji mzuri wa mapato ya ndani ni matokeo ya sera sahihi za uchumi, na usimamizi imara wa ukusanyaji wa mapato ya Serikali, hasa mapato ya kodi. Hatua nilizozitaja hapo awali zilizotekelezwa, na ambazo zinaendelea kutekelezwa, zimechangia katika ongezeko la ukusanyaji wa mapato.

MISAADA NA MIKOPO YA NJE

15. *Mheshimiwa Spika*, misaada na mikopo ya bajeti ya 2006/07 hadi mwezi Machi 2007 ilifikia shilingi bilioni 745.685, ambayo ni asilimia 93 ya makadirio ya mwaka mzima. Wahisani wengi walitoa sehemu kubwa ya misaada ya bajeti katika nusu ya kwanza ya mwaka wa fedha kulingana na makubaliano baina yao na Serikali chini ya utaratibu wa 'General Budget Support'. Aidha, misaada na mikopo kwa ajili ya miradi ya maendeleo ambayo haipitii katika bajeti moja kwa moja, ilifikia shilingi bilioni 726.332 katika kipindi cha Julai, 2006 hadi Machi 2007, sawa na asilimia 92 ya makisio ya mwaka mzima. Kutolewa mapema misaada ya bajeti (GBS) kuliwezesha Serikali kukabiliana na dharura zilizojitokeza katika nusu ya kwanza ya mwaka 2006/07.

MWENENDO WA MATUMIZI

16. *Mheshimiwa Spika*, katika kipindi cha Julai 2006 – Machi 2007 matumizi ya Serikali kwa ujumla yalikuwa shilingi bilioni 3,415.412 (trilioni 3.41) sawa na asilimia 70.4 ya bajeti ya mwaka mzima wa 2006/07 ya shilingi bilioni 4,850.6 au asilimia 94 ya makisio ya shilingi bilioni 3,638.314 (trilioni 3.6), katika kipindi hicho. Kati ya fedha hizo, shilingi bilioni 2,134.621 (trilioni 2.1) zilikuwa za matumizi ya kawaida, na shilingi bilioni 1,280.791 (trilioni 1.281) matumizi ya maendeleo.

Matumizi ya kawaida ni pamoja na mishahara ya wafanyakazi wa Serikali na Taasisi zake, malipo ya madeni, pensheni, madawa, vifaa vya tiba na vya kufundishia, nyenzo za kufanyia kazi, na gharama nyingine za utawala na uendeshaji wa Serikali. Matumizi hayo ni pamoja na yale ya dharura ambayo yalipatiwa fedha kutokana na uhamisho wa ndani kwa ndani na kutokana na akaunti ya msamaha wa madeni ya IMF. Kiasi cha shilingi bilioni 18.7 kilitumika kununulia chakula cha njaa kutoka nje, na inategemewa kwamba shilingi bilioni 204.5 zitatumika hadi kufikia mwisho wa Juni 2007 kulipia mitambo ya kununua na ya kukodi ya kuzalisha umeme. Aidha, Serikali ilitoa ruzuku ya shilingi bilioni 20 kwa TANESCO mwezi Desemba 2006, na iliidhamini TANESCO kukopa kutoka benki kiasi cha shilingi bilioni 126.5.

17. *Mheshimiwa Spika,* maeneo mengine ya dharura ambayo yalipatiwa fedha kwa njia ya uhamisho wa ndani kwa ndani ni pamoja na malipo ya madeni ya ndani yaliyoongezeka kutokana na kupanda ghafla kwa riba ya dhamana za Serikali, mahitaji ya walimu wa shule za sekondari kutokana na idadi kubwa ya wanafunzi waliofaulu mitihani ya darasa la saba, na wananchi kujitolea kujenga shule kwa wingi ili watoto wasome, gharama za kusambaza chakula kutoka kwenye Hifadhi ya Taifa ya Chakula (SGR), kupeleka kwenye maeneo yaliyokumbwa na

njaa, gharama za kununua na kusambaza chanjo kukabili mlipuko wa Homa ya Bonde la Ufa, na dharura nyingine.

18. *Mheshimiwa Spika,* Serikali imeendelea kuimarisha usimamizi wa fedha za umma, kwa kuongeza uwezo na uwajibikaji Serikalini. Hatua zilizochukuliwa katika mwaka huu ni pamoja na kuongeza idadi ya Halmashauri (LGAs) zilizounganishwa katika mtandao wa kudhibiti malipo Serikalini (Integrated Financial Management System (IFMS) hadi 85 kati ya Halmashauri 122. Halmashauri 37 zilizosalia zitaunganishwa katika mtandao ifikapo mwisho wa mwaka wa fedha 2007/08. Katika bajeti ya 2006/07 Serikali Kuu iliahidi kuziwezesha Halmashauri za Wilaya na Miji kujenga uwezo wa utendaji na utaalam, hasa katika fani ya uhasibu na ukaguzi wa ndani. Katika kutekeleza ahadi hii, Serikali imeajiri wahasibu 207 na wakaguzi wa ndani 64 ambao wamesambazwa kwenye Halmashauri mbalimbali nchini. Serikali imeendelea pia kuimarisha Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kuipatia vitendea kazi vya kisasa hadi katika ngazi ya Serikali za Mitaa.

19. *Mheshimiwa Spika,* Kitengo cha kufuatilia matumizi ya Serikali kilichoko Wizara ya Fedha kiliimarishwa mwaka huu. Aidha Kitengo cha kukagua miradi ya maendeleo pia kimeendelea kuimarishwa.

Jumla ya miradi 197 kote nchini imefanyiwa tathmini mwaka huu wa 2006/07. Jitihada hizi za kusimamia matumizi ya fedha za umma zilifikia katika hatua ya kipekee tarehe 15 Aprili 2007, wakati Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Jakaya Mrisho Kikwete alipoitisha kikao maalum cha wahusika wote Serikalini, kujadili taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, ya Hesabu za mwaka wa fedha wa 2005/06. Katika kikao hicho, Mhe. Rais alielekeza mambo ya msingi yanayopaswa kutekelezwa na Viongozi katika kila Wizara, Idara zinazojitegemea, Taasisi, Mikoa na Halimashauri. Maelekezo hayo ni pamoja na kuwataka Viongozi Wakuu wa Vyombo vyote vya Umma kusimamia na kuwajibika kikamilifu katika kudhibiti mapato na matumizi ya umma. Aidha, Viongozi walitakiwa kuratibu kwa karibu zaidi mwenendo wa mapato na matumizi ili kuhakikisha kuwa sheria na kanuni zote kuhusu ukusanyaji wa mapato na usimamizi wa matumizi zinafuatwa kikamilifu. Vile vile, Mhe. Rais aliwaelekeza viongozi hao kuchukua hatua juu ya hoja mbalimbali zilizobainishwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali katika taasisi zao.

UDHIBITI WA UNUNUZI

20. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imeendelea kuwaelimisha wadau na watendaji wa Serikali Kuu na Serikali za Mitaa kuhusu utekelezaji wa

Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2004. Sasa hivi limeanza zoezi la kuchambua kwa undani matatizo yaliyomo kwenye Halmashauri ili kuandaa mpango mathubuti wa muda mfupi, muda wa kati na muda mrefu, ambao utahakikisha kuwa Halmashauri zina wataalamu wenye ujuzi wa kutosha kuhusu Kanuni za Ununuzi wa Umma. Aidha, Kanuni za Ununuzi za Serikali za Mitaa zimeshasainiwa na mamlaka yenye dhamana hiyo, na sasa ziko katika hatua ya mwisho ya kuchapishwa kwenye Gazeti la Serikali ili zianze kutumika mara moja. Ni matumaini yangu kuwa Kanuni hizo zitasaidia kupunguza matatizo na migogoro ya Ununuzi kwenye Serikali za Mitaa. Hili ni eneo muhimu sana katika kudhibiti matumizi ya fedha za Serikali kwa kuwa sehemu kubwa ya bajeti ya Serikali inatekelezwa kupitia ununuzi wa vifaa, mitambo, madawa, na mahitaji mengine.

UWEZESHAJI WANANCHI KIUCHUMI:

21. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha wa 2006/07, Serikali imeendelea kutekeleza Mpango wa Awamu ya Pili wa mageuzi katika Sekta ya Fedha kwa lengo la kuwawezesha wananchi kutumia sekta ya fedha katika kujiletea maendeleo, na kufanya sekta hii itoe mchango wake kamili katika kukuza uchumi wa nchi. Hatua zilizochukuliwa katika eneo hili ni pamoja na zifuatazo:

- (i) Serikali karibu itakamilisha muswada wa sheria utakaoweka mazingira ya kuwezesha upatikanaji wa mikopo kwa njia ya ukodishaji vifaa, mitambo na rasilimali nyingine.
- (ii) Ili kuboresha mazingira ya upatikanaji wa mikopo ya nyumba (mortgage finance) nchini, Serikali inaandaa muswada wa marekebisho ya vipengele kadhaa vya Sheria ya Ardhi na sheria nyingine, pamoja na kutunga sheria ya "Condominium" kama wadau walivyoshauri.
- (iii) Serikali inaendelea kudhamini mikopo ya benki kwa wananchi kupitia mifuko yake inayosimamiwa na Benki Kuu, ambayo ni Mfuko wa Dhamana kwa Miradi ya Maendeleo ya muda wa kati na mrefu; Mfuko wa Dhamana ya Mikopo kwa ajili ya Mauzo Nje ya Nchi, na Mfuko wa Dhamana ya Biashara Ndogo Ndogo.
- (iv) Hadi mwisho wa mwezi Machi, 2007, Mfuko wa Dhamana kwa Miradi ya Maendeleo ulitoa udhamini kwa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 19.61, Mfuko wa Dhamana wa Biashara Ndogo Ndogo ulitoa udhamini wa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 1.204, na Mfuko wa Dhamana wa Uuzaji Bidhaa Nje ulikuwa

umetoa udhamini kwa mikopo yenye thamani ya shilingi bilioni 149.17. Aidha, Serikali inaendelea kuiimarisha mifuko hiyo ili wananchi wengi zaidi wafaidike na dhamana inayotolewa na mifuko hiyo.

- (v) Katika mwaka wa fedha wa 2006/07 Serikali ilianzisha mpango maalum wa kuwawezesha wananchi kupata mikopo ya masharti nafuu ya fedha kupitia benki za CRDB na NMB kwa kudhaminiwa na Serikali. Chini ya utaratibu huu, kila mkoa ulitengewa takriban shilingi bilioni moja. Benki Kuu kwa kushirikiana na benki za CRDB na NMB imeweka utaratibu wa kuwasaidia wananchi kupata mafunzo mbalimbali kuwawezesha kupata mikopo kupitia utaratibu huu. Aidha, taratibu zinakamilishwa ili kuijumuisha Zanzibar katika mpango huu. Ni matumaini ya Serikali kwamba waombaji sasa wanaelewa kanuni husika na kwamba itakuwa rahisi zaidi kushiriki katika awamu ya pili ya mpango huu pale itakapotangazwa kuanza.

TUME YA PAMOJA YA FEDHA

22. *Mheshimiwa Spika*, Tume ya Pamoja ya Fedha ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, iliyoundwa kwa mujibu wa Ibara ya 134 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania (ya mwaka 1977), na

Sheria ya Tume ya Pamoja ya Fedha Sura ya 140; imewasilisha Serikalini mapendekezo yake kuhusu vigezo vya kugawana mapato na kuchangia gharama za Muungano. Mawaziri wa Fedha wa Serikali ya Muungano Tanzania na Serikali ya Mapinduzi Zanzibar wemekutana na kukubaliana kwamba kila upande ukamilishe uchambuzi wa mapendekezo ya Tume na kuwasilisha maoni yao kwa Kamati ya Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Waziri Kiongozi wa Zanzibar.

UHUSIANO WETU NA WAHISANI:

23. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka huu wa fedha, uhusiano wa Tanzania na Nchi marafiki na Mashirika ya Fedha ya Kimataifa, umeendelea kuimarika. Tumeendelea kupata misaada na mikopo yenye masharti nafuu na kufutiwa madeni ya zamani ili kusukuma maendeleo ya nchi yetu. Mwezi Desemba 2006, Serikali ya Tanzania na Wahisani 19 wakiwemo Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika, Jumuiya ya Ulaya, na Umoja wa Mataifa, tulitia saina Mkakati wa Pamoja wa Misaada Tanzania (MPAMITA) au "Joint Assistance Strategy for Tanzania (JAST)" kwa Kiingereza. Pamoja na mambo mengine, Mkakati huu unawataka Wahisani waongeze misaada na mikopo ya masharti nafuu kupitia kwenye bajeti ya Serikali na kuweka mgawanyo mzuri wa majukumu baina ya Wahisani, na kati ya Wahisani na Serikali, unaozingatia uzoefu

na uwezo linganishi (comparative advantage) miongoni mwa Wahisani. Katika mkakati huu, Serikali ya Tanzania inaachiwa jukumu la kupanga vipaumbele vyake na kuamua kuhusu mahitaji na aina ya ushauri wa kitaalam (technical assistance) inaotaka, bila kusukumwa na Wahisani. Serikali pia inawajibika katika matumizi ya misaada inayopata pamoja na rasilimali zote za umma.

24. Mheshimiwa Spika, kufuatia makubaliano na ahadi za Nchi tajiri, Shirika la Fedha la Kimataifa 'International Monetary Fund' - IMF, Benki ya Dunia, na Benki ya Maendeleo ya Afrika yameifutia Tanzania madeni yote ya zamani. Hata hivyo taratibu za kuhuisha misamaha hiyo ya madeni zinatofautiana kati ya shirika na shirika. Msamaha wa deni la Benki ya Dunia wa **Dola za Kimarekani bilioni 2.8** ulitangazwa rasmi tarehe **1 Julai, 2006** na utakamilika katika muda wa miaka arobaini sawa na muda ambao mikopo inayosamehewa ingelipwa. Benki ya Maendeleo ya Afrika imeifutia Tanzania deni lenye thamani ya **Dola za Kimarekani milioni 750**. Unafuu kutokana na msamaha huo utakamilika katika kipindi cha miaka 20 sawa na muda ambao mikopo hiyo ya benki ingelipwa. Kwa upande mwingine msamaha wa deni la IMF la **Dola za Kimarekani milioni 336**, umetolewa mara moja, kwa utaratibu tofauti na ule wa Benki ya Dunia na wa Benki ya Maendeleo ya

Afrika. Manufaa ya msamaha wa deni la IMF yanaonekana mara moja. Serikali inaendelea na juhudi za kupata misamaha ya madeni kutoka kwa wadai waliobaki, hasa nchi za Algeria, Brazil, Iraq na Iran, kwa mujibu wa makubaliano yaliyofikiwa katika ngazi ya kimataifa kwamba nchi zinazodai nchi masikini za HIPC zifute madeni hayo.

25. *Mheshimiwa Spika*, kama nilivyoieleza katika hotuba yangu ya bajeti mwaka jana, Serikali ya Marekani kupitia shirika lake la "Millennium Challenge Corporation" iliingiza Tanzania katika kundi la nchi zitakazofaidika na msaada wa "Millennium Challenge Account". Tangu mwaka jana tumepata msaada wa Dola za Kimarekani milioni 11.5 chini ya awamu ya kwanza (yaani "Threshold Programme") kusaidia kuimarisha taasisi za utawala bora zikiwemo Mahakama, TAKURU, Mamlaka ya Ununuzi wa Umma, vita dhidi ya biashara ya fedha haramu n.k. Aidha, maandalizi ya awamu ya pili ambayo itakuwa na fedha nyingi ya mpango wa MCA ("Compact Programme") yanaendelea vizuri na yanategemewa kukamilika kabla ya mwisho wa mwaka huu wa 2007.

26. *Mheshimiwa Spika*, kufuatia mafanikio yetu katika kutekeleza sera za uchumi mpana, chini ya Mpango wa PRGF, uhusiano wetu na Shirika la Fedha la Kimataifa (IMF) sasa unaratibiwa chini ya mpango

mpya ujulikanao kama "Policy Support Instrument" (PSI). Mpango huu ulibuniwa na IMF mwezi Oktoba 2005 kwa ajili ya nchi zinazoendelea, ambazo zimejenga uwezo wa kubuni na kusimamia sera za uchumi kikamilifu, ambazo zina uchumi tulivu (macroeconomic stability), na ambazo zina mipango na mikakati ya kukuza uchumi na kupunguza umaskini. Nchi zinazojiunga katika PSI hazipati tena mikopo toka IMF, bali zitaendelea kupata ushauri wa kitaalam kuhusu utekelezaji wa sera sahihi za uchumi mpana. Kupitia mpango huu, tumeendelea kuwa na uhusiano mzuri na IMF, ambayo kwa upande wake imeendelea kutoa taswira nzuri ya nchi yetu kwa wahisani na wawekezaji wa kimataifa.

MWELEKEO WA BAJETI YA 2006/07 HADI MWISHO WA JUNI 2007:

27. *Mheshimiwa Spika,* kwa kuzingatia kwamba hali ya hewa imekuwa nzuri na uzalishaji wa mazao ya kilimo unatarajiwa kuongezeka, na kwa kuzingatia kwamba umeme sasa unapatikana bila mgao, na viwanda havina tatizo la maji wala umeme, Serikali inaamini kwamba Bajeti yake ya 2006/07 itakuwa katika kiwango kilichopangwa kwa mwaka mzima. Mapato ya ndani yanategemewa kuvuka lengo la asilimia 14.5 ya Pato la Taifa, na kufikia asilimia 15.7 ya Pato la Taifa ifikapo mwisho wa Juni 2007; na misaada na mikopo ya masharti nafuu kutoka nje inategemewa kufikia lengo. Ingawa kumekuwa na matumizi

ya dharura ambayo yametumia fedha kwa njia ya uhamisho wa ndani kama nilivyokwisha eleza, mwelekeo unaonyesha kwamba matumizi ya jumla yatakuwa katika kiwango kilichoidhinishwa kwenye bajeti ya 2006/07 cha shilingi trilioni 4.850 ifikapo tarehe 30 Juni, 2007. Taarifa kamili kuhusu uhamisho wa ndani uliofanywa mwaka huu wa fedha kukidhi mahitaji ya dharura itawasilishwa katika mkutano huu wa Bunge kwa mujibu wa Sheria (Reallocation Warrant).

CHANGAMOTO ZILIZO MBELE YETU:

28. *Mheshimiwa Spika*, pamoja na mafanikio ya uchumi, ukusanyaji wa mapato, na katika huduma za jamii, hasa elimu na afya, nchi yetu bado inakabiliwa na changamoto nyingi. Changamoto hizo ni pamoja na hizi zifuatazo:

- (i) Uchumi wetu unakua kwa kasi ndogo ikilinganishwa na mahitaji, na hasa ikizingatiwa kwamba Watanzania tunaongezeka kwa asilimia takriban tatu kwa mwaka. Uchumi ukikua kwa kasi kubwa, ndipo mapato ya ndani yanaongezeka na uwezo wa Serikali wa kuwekeza na kutoa huduma muhimu unaongezeka. Uwezo huo hatujaufikia.

- (ii) Miundombinu, hasa barabara, reli, bandari na umeme ni muhimu katika kukuza uchumi. Lakini fedha zinazohitajika kuibua miundombinu ni nyingi kuliko uwezo wa Serikali. Nitalielezea hili zaidi baadae; lakini ni changamoto kubwa.
- (iii) Ingawa nchi tajiri na Mashirika ya Fedha ya Kimataifa zinaahidi kuendelea kutusaidia, misaada hiyo itakuwa na faida ya kudumu kama itaelekezwa katika maeneo yanayotuongezea uwezo wa kujitegemea hapo baadae; Changamoto hapa ni kukubaliana jinsi ya kuwekeza misaada ya Wahisani.
- (iv) Mahitaji ya rasilimali kwa ajili ya kutekeleza MKUKUTA, hasa ujenzi wa miundombinu ikijumuisha umeme, barabara, reli, viwanja vya ndege, maji, mawasiliano na kilimo, na pia kupanua huduma za jamii hasa elimu na afya, na vilevile kustawisha utawala bora, ni makubwa sana ikilinganishwa na rasilimali fedha na rasilimali watu zilizopo.
- (v) Kwa kuzingatia ukweli huu, changamoto nyingine kubwa ni kukubaliana kuhusu vipaumbele vitakavyotengewa fedha za

Bajeti kwanza na kukubaliana ni maeneo yapi yasubiri. Kupanga ni Kuchagua.

- (vi) Wakati umefika sasa kuainisha rasmi maeneo ya uchumi na huduma ya jamii ambayo yataachiwa sekta binafsi, ili Serikali ijikite kwenye maeneo machache ya kipaumbele.
- (vii) Mahitaji ya fedha za kigeni katika uchumi wetu ni makubwa kuliko uwezo wetu wa kuuza bidhaa na huduma nje. Ni muhimu sana kuweka kipaumbele katika kukuza mauzo nje, kama njia muhimu ya kujenga uwezo wetu wa kujitegemea.

MISINGI NA MALENGO YA BAJETI YA MWAKA 2007/08:

29. *Mheshimiwa Spika,* Bajeti ya mwaka 2007/08 ni ya pili baada ya uchaguzi Mkuu wa mwezi Desemba 2005. Bajeti hii inazingatia changamoto nilizoieleza hapo juu, zikisomwa pamoja na Ilani ya CCM ya Uchaguzi wa mwaka 2005, Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini (MKUKUTA), na Malengo ya Milenia ambayo pia yanazingatiwa ndani ya MKUKUTA. Miongozo hii kwa pamoja imejumuishwa katika Misingi ya Sera za uchumi za mwaka 2007/08 kama zilivyoielezwa na

Waziri wa Mipango, Uchumi, na Uwezeshaji, wakati akiwasilisha hotuba yake leo asubuhi. Malengo hayo ya uchumi mpana ni pamoja na:

- (i) Pato halisi la Taifa kukua kwa asilimia 7.3 mwaka 2007, asilimia 7.7 mwaka 2008, na asilimia 7.9 mwaka 2009;
- (ii) Mfumuko wa bei usizidi asilimia 4.5 ifikapo Juni 30, 2008;
- (iii) Kuongeza mapato ya ndani kutoka shilingi trilioni 2.6 zinazotegemewa mwaka 2006/07 (asilimia 15.7 ya Pato la Taifa), hadi shilingi trilioni 3.5 mwaka 2007/08 au asilimia 18.1 ya Pato la Taifa (kwa takwimu zilizoko wakati wa kutayarisha bajeti hii), na shilingi trilioni 4.4 au asilimia 22.6 ya Pato la Taifa mwaka 2009/10 kwa takwimu za sasa;
- (iv) Kudhibiti ongezeko la ujazi wa fedha (kwa tafsiri pana) ili kuwiana na malengo ya ukuaji wa uchumi, na mfumuko wa bei;
- (v) Kuwa na akiba ya fedha za kigeni inayotosha kulipia bidhaa na huduma kutoka nje kwa kipindi kisichopungua miezi mitano;

- (vi) Bei ya kununua na kuuza fedha za kigeni iendelee kutegemea nguvu ya soko, na Benki Kuu ya Tanzania iingilie kati kwa lengo la kuleta utengamano pale inapoonekana soko linayumba. Aidha, usimamizi wa Sheria ya Fedha za Kigeni ya mwaka 1992 (Foreign Exchange Act, 1992), uimarishwe, hasa katika shughuli za maduka ya fedha za kigeni, na taasisi na kampuni zinazodai malipo ya huduma zinazotoa kwa fedha za kigeni;
- (vii) Kuchochea mabadiliko muhimu katika sheria na taratibu za sekta ya fedha hasa sekta ndogo ya benki ili kupanua upatikanaji wa mikopo kwa sekta binafsi, hasa Wajasiriamali wadogo na wa kati.

SERA ZA MAPATO:

30. *Mheshimiwa Spika,* katika mwaka wa 2007/08 Serikali itaendelea kuweka kipaumbele katika ukusanyaji wa mapato ya ndani. Mambo muhimu yatakayozingatiwa ni pamoja na kupanua wigo wa kodi na kuimarisha zaidi usimamizi wa ukusanyaji wa mapato. Haya yatafanikiwa kutokana na hatua zifuatazo:

- (i) Kuimarisha uchumi tulivu unaokua kwa kasi, na kuendelea kuweka mazingira bora ya uwekezaji na biashara ili kuwezesha sekta binafsi kukua na hivyo kupanua wigo wa kodi;
- (ii) Kusajili walipa kodi wapya ambao watatokana na mpango wa MKURABITA; na mipango mingine ya kuongeza biashara zilizosajiliwa na ajira;
- (iii) Kuendelea kutekeleza Mpango wa Pili wa maboresho (Second Corporate Plan) wa Mamlaka ya Mapato Tanzania ambao pamoja na mambo mengine, unalenga kuimarisha usimamizi wa kodi, na kupanua wigo wa kodi ili kuongeza mapato ya Serikali;
- (iv) Kurekebisha viwango vya kodi mbalimbali na taratibu za ukusanyaji ili kuongeza ari ya wananchi kulipa kodi bila kusukumwa na kupunguza gharama ya ukusanyaji wa mapato; na

- (v) Kuweka mkakati thabiti wa kukusanya mapato yasiyo ya kodi hasa kutokana na matumizi ya maliasili zetu.

31. *Mheshimiwa Spika*, kwa kuzingatia mafanikio makubwa yanayoonekana katika ukusanyaji wa mapato ya ndani, na kutokana na hatua hizi nilizozitaja za kuongeza mapato, Serikali inalenga kukusanya mapato ya ndani kitakuwa ya shilingi bilioni 3,502.583 (trilioni 3.503), katika mwaka 2007/08. Hili ni ongezeko la asilimia zaidi ya 30 ikilinganishwa na matarajio ya ukusanyaji wa mapato mwaka huu wa 2006/07. Aidha, kiasi hicho cha mapato ya ndani kitakua asilimia 18.1 ya Pato la Taifa kwa takwimu zilizoko wakati wa kuandaa bajeti hii. Aidha, Serikali inategemea kupata shilingi bilioni 15.000 kutokana na mauzo ya asilimia 21 ya hisa zake katika NMB. Maelezo zaidi kuhusu mapato ya ndani nitayatoa hapo baadae.

MISAADA NA MIKOPO NAFUU YA NJE

32. *Mheshimiwa Spika*, kutokana na ahadi za Nchi Wahisani na makubaliano kati ya Serikali ya Tanzania na Mashirika ya Fedha ya Kimataifa, Serikali inategemea kupata misaada na mikopo ya masharti nafuu ya jumla ya shilingi bilioni 2,549.249 (trilioni 2.549) katika mwaka 2007/08. Kiasi hicho cha misaada na mikopo ya nje kinajumuisha

shilingi bilioni 881.320 ambazo zitatolewa moja kwa moja kupitia Bajeti ya Serikali 'General Budget Support', shilingi bilioni 273.194 ambazo zitatolewa kupitia mifuko (basket funds) ya programu mbalimbali za kisekta, shilingi bilioni 1,188.698 (trilioni 1.189) ambazo zitatolewa kwa ajili ya miradi ya maendeleo, na shilingi bilioni 206.037 kutokana na misamaha ya madeni.

33. *Mheshimiwa Spika*, kwa kuzingatia mapato ya ndani ya shilingi bilioni 3,502.583 (trilioni 3.503), mauzo ya hisa katika NMB shilingi bilioni 15.0, na misaada na mikopo ya nje ikiwemo misamaha ya madeni, ya shilingi bilioni 2,549.249 (trilioni 2.549), uwezo wa Serikali katika bajeti ya 2007/08 ni shilingi bilioni 6,066.832 (trilioni 6.0668). Kiasi hicho ni ongezeko la asilimia 25 ikilinganishwa na bajeti ya mwaka 2006/07 inayofikia mwisho tarehe 30 Juni, 2007; na ni asilimia 31 ya Pato la Taifa, kwa takwimu za sasa.

MIKOPO YA NDANI:

34. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa 2007/08, Serikali haitakopa kwa ajili ya kuziba pengo la Bajeti kutoka soko la fedha la ndani kupitia Dhamana na Hati Fungani za Serikali. Hata hivyo ili kulisaidia soko hilo kukua, Dhamana na Hati Fungani za Serikali

zitaendelea kutumika katika soko hilo ili kulipia zile zinazoiva (rollover) na kusaidia kudhibiti ujazi wa fedha. Kamati maalum imeteuliwa na kitengo maalum kimeanzishwa (Cash Management Unit) ambacho kitafuatilia kwa karibu mzunguko wa fedha za Serikali, na soko la dhamana za Serikali (Treasury Management). Hatua hii itasaidia kupunguza riba za dhamana za Serikali katika soko la fedha.

VIPAUMBELE VYA BAJETI YA 2007/08:

35. *Mheshimiwa Spika*, Bajeti ya 2007/08 imezingatia vipaumbele vilivyoainishwa katika Ilani ya Chama Tawala ya Uchaguzi wa 2005, MKUKUTA, na miongozo mingine ya Kitaifa ya kuleta maendeleo kwa nchi yetu. Vipaumbele hivi vimezingatia pia maoni ya Waheshimiwa Wabunge waliyoyatoa wakati wa mkutano kuhusu Mwongozo wa Bajeti uliofanyika mwezi Aprili, 2007, pamoja na Changamoto nilizoieleza hapo awali.

ILANI YA UCHAGUZI YA CCM YA 2005:

36. *Mheshimiwa Spika, Bajeti* ya 2007/08 imezingatia mambo makuu ambayo yameainishwa katika mpango wa mwaka wa pili wa utekelezaji wa Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2005. Mambo hayo ni pamoja na haya yafuatayo:

- (i) Kuimarisha miundombinu muhimu ya kitaifa ambayo ni kichocheo cha kuongeza kasi ya ukuaji wa uchumi;
- (ii) Kuimarisha Sekta ya kilimo, ikiwemo mipango ya maendeleo ya kilimo ya Wilaya, kama vile miradi ya umwagiliaji, utafiti, ukuzaji wa teknolojia, na ruzuku ya mbegu na pembejeo za kilimo;
- (iii) Kuwezesha utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa nyumba za walimu hasa katika maeneo yenye mazingira magumu, na ununuzi wa zana za kufundishia na kujifunzia;
- (iv) Kuboresha maslahi ya watumishi wa umma, na kuwezesha ajira katika sekta za huduma muhimu zikiwemo elimu na afya;
- (v) Kutekeleza mradi wa vitambulisho vya Taifa vya Uraia;
- (vi) Kukarabati hospitali za mikoza, zahanati na vituo vya afya; na

- (vii) Kuhamasisha na kuwasaidia wananchi kuunda SACCOS za makundi mbalimbali ya jamii, ambazo zitawezesha wajasiriamali ama mmoja mmoja au vikundi, kupata mikopo ya benki mikoani kote nchini, kuendeleza miradi yao.

MKUKUTA:

37. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka wa fedha wa 2007/08, maeneo yote matatu ya MKUKUTA yamezingatiwa kulingana na uwezo wa bajeti. Maeneo hayo ni:

- (i) Kukuza uchumi na kuondoa umaskini wa kipato,
- (ii) kuboresha hali za maisha ya watu na huduma ya jamii; na
- (iii) kuimarisha utawala bora na uwajibikaji.

38. *Mheshimiwa Spika*, kimsingi bajeti hii inazingatia umuhimu wa kuongeza rasilimali kwa ajili ya kukuza uchumi, kama msingi wa mkakati endelevu wa kupiga vita umaskini. Zoezi la kukokotoa mahitaji ya rasilimali (fedha na watu) zinazohitajika kutekeleza MKUKUTA bado linaendelea. Hata hivyo, viko viashiria muhimu vinavyoonyesha kwamba fedha na rasilimali nyingine zinazohitajika ili kutekeleza MKUKUTA ni nyingi, na kwa vyovyote vile, Serikali haiwezi kupata uwezo wa kutosha kukidhi mahitaji hayo kwa njia ya mapato ya ndani pekee. Kwa hali hii,

utekelezaji wa MKUKUTA unahitaji ushirikiano wa karibu kati ya Sekta ya Umma, Sekta binafsi, Jumuiya za Wananchi, Nchi Wahisani, na Mashirika ya Maendeleo ya Kimataifa.

39. *Mheshimiwa Spika,* viashiria vinavyoonyesha gharama za kutekeleza MKUKUTA ni pamoja na hivi vifuatavyo:

- (i) Mpango wa Uwekezaji wa Sekta ya Usafirishaji, inayojumuisha barabara, reli, bandari, viwanja vya ndege, n.k. unaonyesha mahitaji ya zaidi ya dola za Kimarekani bilioni 5 sawa na shilingi trilioni 6.4 katika kipindi cha miaka 10 – au shilingi bilioni 640 kwa mwaka.
- (ii) Mpango wa ukarabati wa njia za kusambaza umeme na kuimarisha hali ya fedha ya TANESCO, unahitaji dola za Kimarekani bilioni 1.3 au shilingi trilioni 1.6, katika kipindi cha miaka mitano (5) au shilingi bilioni 320.0 kwa mwaka.
- (iii) Mpango wa Afya ya Msingi kwa ajili ya kufikia malengo ya Milenia unahitaji dola za Kimarekani bilioni 15, au shilingi trilioni

19.5 katika muda wa miaka mitano (5) au shilingi trilioni 3.9 kwa mwaka.

- (iv) Mpango wa kuimarisha huduma za Ugani unahitaji shilingi bilioni 193 kwa miaka mitatu, au shilingi bilioni 64 kwa mwaka.

40. *Mheshimiwa Spika*, mahitaji yaliyowasilishwa na Wizara, Idara zinazojitegemea, Mikoa, na Halmashauri kwa ajili ya bajeti ya 2007/08 ni zaidi ya shilingi trilioni 12. Hiki pia ni kigezo cha kukadiria mahitaji ya fedha kwa ajili ya kutekeleza MKUKUTA. Kiasi hiki ni mara mbili ya uwezo ulioko wa mapato ya ndani na misaada ya nje kwa pamoja. Kwa hali hii, hatuwezi kukwepa kupanga vipaumbele kwa makini sana, na hatuwezi kujidanganya kwamba mapato ya ndani pekee yanaweza kutosha kutekeleza MKUKUTA, bila misaada ya nje, na bila ushiriki wa dhati wa sekta binafsi. Ni vizuri ieleweke pia kwamba Mashirika ya Maendeleo kama Benki ya Dunia na Benki ya Maendeleo ya Afrika, yalianzishwa kwa madhumuni ya kutoa mikopo kwa ajili ya miradi ya maendeleo. Hivyo kukopa kutoka kwenye mashirika haya sio utegemezi. Hakuna nchi au kampuni kokote duniani iliyoendelea kihalali bila kukopa. Sehemu kubwa ya fedha za nje katika bajeti hii ni mikopo ya masharti nafuu kutoka Benki ya Dunia na Benki ya Maendeleo ya

Afrika. Kupata misaada kutoka Nchi marafiki pia sio jambo baya mradi misaada hiyo tuielekeze kwenye maeneo yatakayotuongezea uwezo wetu wenyewe wa kujitegemea.

UWEZESHAJI:

41. *Mheshimiwa Spika*, bajeti ya mwaka 2007/08 itaendeleza juhudi za Serikali za kuwaongezea uwezo wanachi wa kujiletea maendeleo yao wenyewe. Ili kufanikisha azma hii, mambo yafuatayo yamezingatiwa:

- (i) **Kwanza**, kuharakisha utekelezaji wa Awamu ya Pili ya Mageuzi ya sekta ya fedha ambayo itawezesha wananchi wengi zaidi kupata mikopo ya uzalishaji, biashara, na pia mikopo ya nyumba, mikopo ya mali za kukodi na kuboresha mifuko ya pensheni na hifadhi ya jamii;
- (ii) **Pili**, Serikali itaendelea kuweka mazingira mazuri ya kujenga tabia ya kujiwekea akiba miongoni mwa wananchi kwa kuwahamasisha na kuwasaidia wananchi kuunda SACCOS za makundi mbalimbali ya wajasiriamali, ambazo zitawezesha mtu

mmoja mmoja au makundi ya watu kupata mikopo kutoka katika mabanki mikoani kote nchini.

- (iii) **Tatu**, mifuko ya dhamana za mikopo, inayosimamiwa na Benki Kuu itaendelea kuimarishwa ili itoe dhamana kwa wajasiriamali wengi zaidi;
- (iv) **Nne**, Benki ya Rasilimali (TIB) itaimarishwa kwa kuongezewa mtaji ili iweze kutekeleza majukumu yake ya sasa kama Benki ya Maendeleo, hatua kwa hatua.

KUPELEKA MADARAKA KWA WANANCHI (D by D)

42. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imedhamiria kuongeza kasi ya kupeleka madaraka kwa wananchi kupitia Serikali za Mitaa (D by D). Uchambuzi uliofanywa umebainisha kuwa baadhi ya kazi zinazofanywa na Serikali Kuu zinaweza zikatekelezwa vizuri, na wananchi watafaidika zaidi, kama zikihamishiwa katika Halmashauri. Kwa kuanzia, bajeti ya 2007/08 inajumuisha uhamisho wa baadhi ya majukumu pamoja na rasilimali fedha na rasilimali watu na vitendea kazi kutoka Wizara tano za Serikali Kuu kwenda kwenye Halmashauri. Wizara zitakazohusika ni Afya na Ustawi wa Jamii; Elimu na Mafunzo ya Ufundi; Kilimo, Chakula na

Ushirika; Maji; na Ofisi ya Waziri Mkuu – TAMISEMI. Aidha, Serikali itaendelea kujenga uwezo wa Halmashauri wa kuandaa, kusimamia na kudhibiti matumizi ya fedha za umma. Katika kuimarisha usimamizi wa bajeti ya Serikali, hatua mbalimbali za kiutendaji zitachukuliwa kuboresha taratibu za kusimamia utekelezaji wa bajeti na kudhibiti matumizi. Lengo ni kuongeza ufanisi, uwazi na uwajibikaji kwa walipa kodi na wananchi kwa ujumla. Serikali Kuu itaendelea kuajiri Wahasibu na Wakaguzi wa Ndani kwa ajili ya Halmashauri, na itaendelea kutoa mafunzo kama zoezi la kudumu.

43. *Mheshimiwa Spika*, aidha, bajeti inayopendekezwa imezingatia mambo yafuatayo:

- (i) Kipaumbele kimewekwa katika kukamilisha kwanza miradi na programu zinazoendelea, hasa katika sekta ya miundombinu na maji.
- (ii) Mgao wa fedha za bajeti ya 2007/08 umezingatia mfumo wa MKUKUTA ambao unalenga katika maeneo makuu (Clusters) badala ya mfumo wa kisekta. Hata ikitazamwa kwa mfumo wa kisekta, ni muhimu kuangalia maeneo yote ya sekta, badala ya mtazamo wa Kiwizara. Kwa mfano Sekta ya Kilimo kwa tafsiri

pana imetengewa shilingi bilioni 379.578 mwaka 2007/08, na inajumuisha Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika; Idara ya Masoko ya Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko; Barabara za vijijini chini ya TAMISEMI, Maendeleo ya Mifugo, Halmashauri za Wilaya na kadhalika. Kwa tafsiri hii kilimo kimetengewa asilimia 6.2 ya bajeti ya 2007/08. Sekta ya Miundombinu kwa tafsiri pana inajumuisha mambo yaliyoko katika Fungu 98 la Wizara ya Miundombinu, ambalo ni pamoja na fedha za matengenezo ya barabara chini ya Bodi ya Mfuko wa Barabara, Fungu 56 (TAMISEMI) na Halmashauri za Wilaya ambazo pia zimetengewa fedha za miundombinu vijijini. Kwa tafsiri hii, Miundombinu imetengewa jumla ya shilingi bilioni 777.2, pamoja na marekebisho yaliyofanywa kuzingatia ushauri wa Waheshimiwa Wabunge kupitia Kamati za Bunge. Kwa tafsiri hii pana, maeneo yaliyopewa kipaumbele katika bajeti ya 2007/08 ni pamoja na:

- (1)** Elimu, shilingi bilioni 1,086.1 (trilioni 1.086) sawa na asilimia 18 ya bajeti,
- (2)** Miundombinu, shilingi bilioni 777.2 sawa na asilimia 12.8 ya bajeti,
- (3)** Afya, shilingi bilioni 589.9 sawa na asilimia 10.0 ya bajeti,
- (4)** Kilimo, shilingi bilioni 379 sawa na asilimia 6.2 ya bajeti,

(5) Maji, shilingi bilioni 309.1 sawa na asilimia 5.1 ya bajeti.

44. *Mheshimiwa Spika*, mambo mengine ambayo yamezingatiwa katika bajeti ya 2007/08 ni yafuatayo:

(i) Utaratibu wa Huduma ya Pensheni

45. *Mheshimiwa Spika*, kwa muda mrefu, huduma kwa wastaafu wa Serikali wanaolipwa pensheni na Hazina imekuwa ikilalamikiwa na wananchi, Wabunge, na wadau wengine. Utafiti uliofanywa na Wizara ya Fedha kwa kushirikiana na Mifuko ya Pensheni, umebaini kwamba malalamiko ya wastaafu yametokana na sababu nyingi, baadhi zikiwa ndani ya uwezo wa Wizara, na nyingine zikiwa nje ya uwezo wa Wizara ya Fedha. Kwa mujibu wa makubaliano yaliyofikiwa kati ya Serikali na Mifuko ya Pensheni na Hifadhi ya Jamii, wastaafu wote ambao sasa wanalipwa malipo ya uzeeni na Wizara ya Fedha, watahamishiwa katika mifuko ya Pensheni ya NSSF, PSPF, PPF na GEPF. Zoezi la kuwahamisha litatekelezwa katika kipindi cha mwaka wa fedha wa 2007/08. Hatua hii itaondoa kero wanazopata wastaafu hivi sasa.

(ii) Mfuko wa Bunge (National Assembly Fund):

46. *Mheshimiwa Spika*, kuanzia sasa, fungu la 42 la Bajeti linaitwa Mfuko wa Bunge ambao utasimamiwa moja kwa moja na Katibu wa Bunge.

(iii) Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo (Constituency Development Fund):

47. *Mheshimiwa Spika*, suala la kuanzisha Mfuko wa Maendeleo ya Jimbo litawasilishwa na Mheshimiwa Waziri Mkuu wakati akiwasilisha mapendekezo yake Bungeni.

(iv) Mishahara:

48. *Mheshimiwa Spika*, Serikali imepokea mapendekezo ya Tume ya Rais kuhusu kuboresha maslahi ya Watumishi wa Umma. Uchambuzi wa Mapendekezo hayo unaendelea. Serikali itatekeleza mapendekezo ya Tume kwa awamu, kuanzia bajeti ya 2007/08. Aidha Serikali imezingatia mahitaji ya kuongeza ajira hasa katika sekta za elimu na afya. Maelezo zaidi yatatolewa na Waziri wa Utumishi pamoja na Mawaziri wa Sekta hizo mbili.

(v) Vitambulisho vya Taifa vya Uraia:

49. *Mheshimiwa Spika*, zoezi la kutengeneza vitambulisho vya Taifa ili kila mwananchi wa Tanzania awe na kitambulisho linaendelea. Jengo kwa ajili ya ofisi ya Mratibu wa mradi limepatikana, na bajeti ya 2007/08 imetenga fedha kwa ajili ya ajira ya watendaji, ununuzi wa vitendea kazi, na ukarabati wa jengo hilo. Mradi huu unaratibiwa na Idara ya Uhamiaji. Vitambulisho vya Raia ni nyenzo muhimu sana katika ukusanyaji wa mapato, upatikanaji wa mikopo ya benki, vita dhidi ya uhalifu, kujenga demokrasia, na kadhalika.

(vi) Mgao wa Fedha kwa Serikali ya Mapinduzi:

50. *Mheshimiwa Spika*, kama nilivyosema awali, Tume ya Fedha ya Pamoja imewasilisha mapendekezo yake Serikalini na mchakato wa kufikia maamuzi kuhusu mapendekezo hayo bado unaendelea. Kwa hivyo, bajeti ya 2007/08 imetenga fedha za mgao kwa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar kwa utaratibu wa asilimia 4.5 ya misaada ya nje ya bajeti.

51. *Mheshimiwa Spika*, mambo mengine muhimu yaliyozingatiwa katika bajeti hii ni pamoja na:

- Ukarabati wa hospitali za mikoa;
- Kuendelea kuimarisha taaluma ya uhasibu na ukaguzi wa ndani katika Serikali Kuu na Serikali za Mitaa;
- Kuimarisha ukaguzi wa Ununuzi wa Umma na ufuatiliaji wa utekelezaji wa bajeti;
- Ukarabati wa Ofisi za Wakuu wa Wilaya;
- Mahitaji ya Wilaya na Halmashauri mpya;
- Mradi wa mabasi yaendayo kasi jijini Dar es Salaam;
- Mikoa imeongezewa fedha mara mbili kulinganisha na 2006/07;
- Zoezi la "D by D" linahamisha fedha kiasi cha shilingi bilioni 286 kutoka Serikali Kuu kwenda kwenye Halmashauri.

MAREKEBISHO YA MFUMO WA KODI, ADA, TOZO NA HATUA NYINGINE ZA MAPATO

52. *Mheshimiwa Spika*, Mamlaka ya Mapato Tanzania inaendelea kuimarisha usimamizi wa kodi na mapato mengine yanayokusanywa na Mamlaka hiyo. Serikali inapendekeza kufanya marekebisho ya mfumo na viwango vya baadhi ya kodi katika maeneo kadhaa ili kurahisisha ukusanyaji na kuhamasisha wananchi kulipa kodi kwa hiari, na pia kuongeza mapato kwa ajili ya matengenezo ya barabara, na kwa ajili ya mfuko wa umeme vijijini.

53. *Mheshimiwa Spika*, Serikali inapendekeza kurekebisha baadhi ya viwango vya kodi na tozo nyingine zisizo za kodi chini ya Sheria mbali mbali za kodi kama ifuatavyo:-

Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani:-

54. *Mheshimiwa Spika*, inapendekezwa kufanya marekebisho yafuatayo katika Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani:-

- (i) Kusamehe Kodi ya Ongezeko la Thamani kwenye mitungi ya kuzimia moto ili kupunguza gharama na kuhamasisha matumizi ya vifaa hivyo katika kupambana na majanga ya moto;
- (ii) Kuondoa msamaha wa Kodi ya Ongezeko la Thamani kwenye nyuzi ghafi zinazotengenezwa nchini ili kuwawezesha wazalishaji kurejeshewa VAT wanayolipa kwenye malighafi na huduma kama umeme, madawa n.k. na hivyo kuwaongezea uwezo wa ushindani;
- (iii) Kusamehe Kodi ya Ongezeko la Thamani kwenye “pampers”; na mifuko ya usafi kwa matumizi ya tiba; na

- (iv) Kufanya marekebisho katika aya ya Nne ya Jedwali la Tatu la Sheria ya Kodi ya Ongezeko la Thamani ili unafuu unaotolewa kwa shughuli za utafutaji na uchimbaji wa madini uhusishe pia shughuli za utafutaji wa gesi na mafuta ya petroli.

Hatua hizi katika Kodi ya Ongezeko la Thamani kwa pamoja zinakadiriwa kuongeza mapato ya Serikali kwa kiasi cha shilingi milioni 400.

Sheria ya Kodi ya Mapato:-

55. *Mheshimiwa Spika*, inapendekezwa kupunguza kiwango cha chini cha kukokotoa kodi ya mapato ya ajira kutoka asilimia 18.5 hadi asilimia 15 ili kupunguza mzigo wa kodi kwa wafanyakazi wa kipato cha chini.

Hatua hii ambayo itaongeza kipato halisi cha wafanyakazi, **itapunguza mapato ya Serikali kwa kiasi cha shilingi bilioni 1.809.**

Sheria ya Ushuru wa Bidhaa:-

56. *Mheshimiwa Spika*, inapendekezwa kufanya marekebisho yafuatayo katika Sheria ya Ushuru wa Bidhaa:-

- (i) Kuondoa sharti la kuweka alama ya "*FOR EXPORT ONLY*" katika bidhaa zinazouzwa nje ya nchi. Sharti hili limeonekana kukwamisha juhudi za kuongeza mauzo nje badala ya kuhamasisha;
- (ii) Kurasimisha ndani ya Sheria ya Ushuru wa Bidhaa, utaratibu wa kuirejeshea Serikali ya Mapinduzi Zanzibar makusanyo ya ushuru kwa bidhaa zinazozalishwa Bara na kuuzwa au kutumika Zanzibar; na
- (iii) Kurekebisha, kwa asilimia 7, viwango vya Ushuru wa Bidhaa kwa bidhaa zinazotozwa ushuru huo. Kiwango hiki cha asilimia 7 kinakaribia kiwango cha mfumuko wa bei. Aidha, Sheria ya Ushuru wa Bidhaa imetaja kwamba ushuru huo utaongezwa kila mwaka kwa kiwango cha mfumuko wa bei ili kulinda thamani halisi ya mapato ya Serikali kutoka kwenye vyanzo hivi. Viwango vinavyopendekezwa ni kama ifuatavyo:-
 - (i) Vinywaji baridi, kutoka shilingi 45 kwa lita hadi shilingi 48 kwa lita;

- (ii) Bia inayotengenezwa kwa nafaka ya hapa nchini na ambayo haijaoteshwa, kutoka shilingi 161 kwa lita hadi shilingi 173 kwa lita;
- (iii) Bia nyingine zote, kutoka shilingi 274 kwa lita hadi shilingi 294 kwa lita;
- (iv) Mvinyo uliotengenezwa kwa zabibu inayozalishwa nje ya nchi kwa kiwango kinachozidi asilimia 25, kutoka shilingi 878 kwa lita hadi shilingi 940 kwa lita;
- (v) Vinywaji vikali, kutoka shilingi 1,302 kwa lita hadi shilingi 1,394 kwa lita;
- (vi) Kurekebisha viwango vya Ushuru wa Bidhaa kwenye bidhaa za mafuta ya petroli kama ifuatavyo:-
 - (a) Petroli (MSP na MSR) kutoka shilingi 315 kwa lita hadi shilingi 337 kwa lita;
 - (b) Diseli (GO) kutoka shilingi 292 kwa lita hadi shilingi 312 kwa lita;

- (c) Mafuta ya taa (IK) kutoka shilingi 52 kwa lita hadi shilingi 56 kwa lita;
 - (d) Mafuta mazito ya mitambo (HFO) kutoka shilingi 109 kwa lita hadi shilingi 117 kwa lita;
 - (e) Diseli nzito ya kuendeshea mitambo viwandani (IDO) kutoka shilingi 366 kwa lita hadi shilingi 392 kwa lita;
- (vii) Kurekebisha viwango vya ushuru wa bidhaa kwenye sigara kama ifuatavyo:-
- (a) Sigara zisizo na kichungi na zinazotengenezwa kutokana na tumbaku inayozalishwa hapa nchini kwa kiwango cha angalau asilimia 75, kutoka shilingi 4,462 hadi shilingi 4,775 kwa sigara elfu moja;
 - (b) Sigara zenye kichungi na zinazotengenezwa kutokana na tumbaku inayozalishwa hapa nchini

kwa kiwango cha angalau asilimia 75, kutoka shilingi 10,529 hadi shilingi 11,266 kwa sigara elfu moja;

(c) Sigara nyingine zenye sifa tofauti na (a) na (b) kutoka shilingi 19,195 hadi shilingi 20,460 kwa sigara elfu moja;

(d) Tumbaku ambayo iko tayari kutengeneza sigara ("cut filler") kutoka shilingi 9,657 hadi shilingi 10,333 kwa kilo; na

(e) Ushuru wa Bidhaa kwa "Cigar" unabaki kuwa asilimia 30.

Kwa pamoja, hatua hizi katika Sheria ya Ushuru wa Bidhaa zinakadiriwa kuongeza mapato ya Serikali kwa kiasi cha shilingi bilioni 34.446.

Sheria ya Ushuru wa Barabara kwenye Mafuta ya Petroli:-

57. *Mheshimiwa Spika*, ili kuongeza uwezo wa Mfuko wa Barabara kumudu ongezeko la gharama za matengenezo ya barabara, Serikali inapendekeza kuongeza ushuru wa mafuta ya petroli kutoka shilingi

100/- za sasa kwa lita hadi shilingi 200/=kwa lita. Aidha, Serikali inapendekeza kubadili mfumo wa kutoza ada ya mwaka ya leseni za magari kutoka kiwango kimoja cha shilingi 20,000 kwa gari na kuwa na viwango vitatu kulingana na ujazo wa injini kama ifuatavyo:-

- (i) Kwa magari yenye ujazo wa injini usiozidi 1,500cc kiwango cha ada kitakuwa shilingi 80,000 kwa mwaka;
- (ii) Kwa magari yenye ujazo wa injini unoazidi 1,500cc lakini hauzidi 5,000cc kiwango cha ada kitakuwa shilingi 230,000 kwa mwaka; na
- (iii) Kwa magari yenye ujazo wa injini unaozidi 5,000cc kiwango cha ada kitakuwa shilingi 100,000 kwa mwaka. Haya ni magari ya mizigo na mabasi ya abiria.

Hatua hizi kwa pamoja zinakadariwa kuongeza mapato ya Serikali kwa kiasi cha shilingi bilioni 169.737.

Sheria ya Forodha ya Jumuiya ya Afrika Mashariki:-

58. *Mheshimiwa Spika*, kikao cha maandalizi ya Bajeti cha Mawaziri wa Fedha wa Jumuiya ya Afrika Mashariki (Pre – Budget) kilichofanyika tarehe 31 Mei 2007 mjini Arusha, kilipendekeza marekebisho ya viwango vya Ushuru wa Forodha katika mwaka wa fedha wa 2007/08. Mapendekezo hayo yalipitishwa na Kamati ya Kisekta ya Mawaziri wa Biashara, Fedha na Uwekezaji wa Jumuiya kama ifuatavyo:-

- (i) Tanzania itoze kwa muda ushuru wa forodha katika kiwango cha asilimia 10 badala ya asilimia 25 kwa mabasi yatakayoingizwa kwa ajili ya mradi wa mabasi yaendayo kasi jijini Dar es Salaam;
- (ii) Tanzania itoze kwa muda kiwango cha asilimia 10 kwenye madawa ya binadamu yanayotokea nje ya nchi **isipokuwa** madawa ya kurefusha maisha ya wenye ukimwi, madawa ya kutibu malaria na, kifua kikuu, pamoja na madawa yanayonunuliwa na Serikali;
- (iii) Kupunguza kiwango cha Ushuru wa Forodha kwenye malighafi za kutengenezea uchujio “filter” za magari zilizo chini ya HSCODE 4805.50.00, kutoka asilimia 25 hadi asilimia 10 ili kupunguza gharama za uzalishaji ndani ya Jumuiya;

- (iv) Kupunguza kiwango cha Ushuru wa Forodha kwenye malighafi za kutengeneza makaratasi zilizo chini ya HSCODE 5911.32.00, kutoka asilimia 10 hadi asilimia sifuri ili kupunguza gharama za uzalishaji ndani ya Jumuiya;
- (v) Kupunguza kiwango cha Ushuru wa Forodha kwenye malighafi za kutengeneza bidhaa za karatasi zilizo chini ya HSCODE 6804.10.00 kutoka asilimia 25 hadi asilimia sifuri;
- (vi) Kusamehe Ushuru wa Forodha kwenye "bulb" maalum zinazotumia umeme kidogo;
- (vii) Kusamehe Ushuru wa Forodha kwenye malighafi za kutengeneza vifaa vinavyotumia nguvu ya jua;
- (viii) Kusamehe Ushuru wa Forodha kwenye vifaa vya hospitali zilizosajiliwa;

- (ix) Tanzania kuongezewa muda wa kutumia kiwango cha asilimia 10 cha ushuru wa forodha kwenye ngano badala ya kiwango cha asilimia 35% kwa miaka miwili zaidi hadi Juni 2009;
- (x) Kupunguza kiwango cha Ushuru wa Forodha kwenye bidhaa zilizo chini ya HSCODE 7415 kutoka asilimia 25 hadi asilimia 10;
- (xi) Kuondoa Ushuru wa Forodha kwenye malighafi za kutengeneza chaki za shule; na
- (xii) Kupunguza kiwango cha Ushuru wa Forodha kwenye simu za mezani zisizo na waya na simu za mikononi zilizo chini ya HSCODE 8517.11.00 na 8517.12.00 kutoka asilimia 10 hadi asilimia sifuri ili kuhamasisha maendeleo ya teknolojia katika sekta ya mawasiliano ya simu.

Hatua hizi katika ushuru wa forodha kwa pamoja zinakadiriwa kuongeza mapato ya Serikali kwa shilingi bilioni 2.772.

59. *Mheshimiwa Spika*, hatua hizi za Ushuru wa Forodha zitatangazwa katika Gazeti la Jumuiya ya Afrika Mashariki kabla ya tarehe 1 Julai, 2007.

Mapato yasiyo ya Kodi

60. *Mheshimiwa Spika*, inapendekezwa kuongeza viwango vya ada na tozo mbali mbali zinazokusanywa na Wizara ya Maliasili na Utalii ili viendane na wakati, pia ili kulinda maliasili yetu na kuongeza mapato ya Serikali.

Hatua hii inakadiriwa kuongeza mapato ya Serikali kwa kiasi cha shilingi bilioni 33.616.

Muda wa Kodi Mpya Kutumika:-

Hatua hizi mpya za kodi zitaanza kutumika Julai mosi 2007, isipokuwa pale ilipoelezwa vinginevyo.

61. *Mheshimiwa Spika*, pamoja na marekebisho ya ushuru wa forodha, ambayo mengi yanalenga kupunguza gharama za uzalishaji viwandani katika Nchi Wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki, yako malalamiko mengi kuhusu ucheleweshaji wa kutoa mizigo katika bandari

ya Dar es Salaam. Uchambuzi umebaini kwamba tatizo hili linachangiwa pia na idadi kubwa ya taasisi zinazosimamia uingizaji wa bidhaa nchini. Wadau wa bandari wamekuwa wakishauriana kuhusu namna ya kuhuisha taratibu zao ili kumaliza tatizo hili. Kwa upande wake, Mamlaka ya Mapato Tanzania, imechukua hatua thabiti kuanzia tarehe 1 Juni 2007 kama sehemu ya ufumbuzi wa tatizo hilo. Hatua hizo ni pamoja na hizi zifuatazo:-

- (i) Umeanzishwa utaratibu wa kupitisha moja kwa moja (fast tracking) bila ukaguzi bidhaa zote zinazoagizwa na wafanyabiashara ambao tayari wameainishwa kama wawajibikaji wazuri katika kulipa kodi (compliant traders).
- (ii) Kiwango cha bidhaa zinazopitishwa kwenye milango miekundu 'red channels' kimepunguzwa kutoka asilimia 80 kama ifuatavyo :-
 - a) Asilimia 40 ya bidhaa zitapitishwa kwenye milango ya Kijani na kuondoshwa bandarini moja kwa moja.

- b) Asilimia 40 ya bidhaa zitafanyiwa ukaguzi wa kawaida bila upekuzi (normal risk assessment). Zitafuatiwa na ukaguzi wa kina (post clearance audits) baada ya kuondolewa bandarini.
 - c) Asilimia 20 tu ya bidhaa ndizo zitakazofanyiwa upekuzi kabla ya kuondolewa bandarini.
- (iii) Asilimia 75 ya bidhaa zote zinazoingizwa na wawekezaji waliosajiliwa na Kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) zitapitishwa moja kwa moja katika milango ya Kijani. Asilimia 25 ya bidhaa hizo zitafanyiwa ukaguzi wa kawaida, ukifuatiwa na ukaguzi wa kina (post clearance audit) baada ya kuondolewa bandarini.
- (iv) Magari mapya na yale yaliyotumika kwa kipindi kisichozidi miaka mitano, hayatapitishwa kwenye 'red channel' kama ilivyokuwa awali.
- (v) Bidhaa maalum zinazohitaji vibali kutoka Idara mbalimbali za Serikali zitafanyiwa ukaguzi wa nyaraka pekee (documentary

checks) badala ya upekuzi kamili wa bidhaa zenyewe (full offload) ili kuharakisha uondoshaji bandarini wa bidhaa hizo.

- (vi) Mamlaka itatoa uamuzi katika muda wa saa 24 ili kuondosha bandarini bidhaa zote zilizoagizwa kwa kutumia thamani zilizobainishwa kwenye kadhia na muagizaji, ambazo bei zake (transaction data base) hazitapatikana muda huo.

Muhtasari:

Mapato yanayokadiriwa kupatikana kutokana na hatua mpya za mapato yanaonyeshwa katika muhtasari hapa chini:

(Shilingi bilioni)

Kodi ya Ongezeko la Thamani	0.400
Kodi ya Mapato ya 2004	(1.809)
Ushuru wa Bidhaa	34.446
Ushuru wa Firocha	2.772
Ada ya mwaka ya leseni za magari	60.500
Ushuru wa Barabara	109.237
Mapato yasiyo kodi	33.616
JUMLA	239.161

62. Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia maelezo hayo, sura ya bajeti ya mwaka 2007/08 inakuwa kama ifuatavyo:

<u>Mapato</u>		Shilingi <u>bilioni</u>
A. Mapato ya Ndani		3,502.583
(i) Mapato ya Kodi (TRA)	3,237.096	
(ii) Mapato yasiyo ya Kodi	265.487	
B. Mikopo na Misaada ya Nje Ikijumlahisha HIPC/MDRI		2,549.249
C. Mauzo ya Hisa za Serikali		15.000
JUMLA YA MAPATO YOTE		<u>6,066.832</u>

<u>Matumizi</u>		
D. Matumizi ya Kawaida		3,865.736
(i) Mfuko Mkuu/ CFS	615.039	
(ii) Wizara	2,357.587	
(iii) Mikoa	83.059	
(iv) Halmashauri	810.051	
E. <u>Matumizi ya Maendeleo</u>		2,201.096
a) Fedha za Ndani	739.204	
b) Fedha za Nje	1,461.892	
JUMLA YA MATUMIZI YOTE		<u>6,066.832</u>

63. *Mheshimiwa Spika*, kama nilivyoeleza awali, majadiliano kati ya Serikali ya Tanzania na Shirika la "Millennium Challenge Corporation" la Serikali ya Marekani, yanaendelea vizuri na kuna uwezekano mkubwa kwamba mkataba wa kupatiwa fedha chini ya "Compact Programme ya MCC" utasainiwa kabla ya mwisho wa Desemba 2007. Kwa msingi wa makubaliano

yaliyofikiwa hadi sasa, miradi itakayofaidika na programu hii ni pamoja na barabara, umeme, na maji. Kwa kuwa majadiliano hayo hayajakamilika na mkataba haujasainiwa, bajeti hii ninayowasilisha leo haijaingiza programu ya MCC. Serikali inakusudia kuomba kibali cha Bunge cha kuingiza fedha za MCC katika bajeti hii kwa njia ya « Supplementary Budget » kwa mujibu wa Sheria mara tu mkataba husika utakaposainiwa.

64. *Mheshimiwa Spika*, kwa kurejea, bajeti ya mwaka 2007/08 imezingatia azma ya Serikali ya kutekeleza:

- (i) Ilani ya CCM ya Uchaguzi Mkuu wa mwaka 2005;
- (ii) Dira ya Maendeleo ya Taifa hadi 2025;
- (iii) Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini (MKUKUTA);
- (iv) Malengo ya Milenia; na
- (v) Sera za Kijumla za Uchumi kwa mwaka 2007/08

65. *Mheshimiwa Spika*, katika bajeti ya 2007/08 Serikali imeongeza fedha katika maeneo makuu ya kipaumbele ili kuongeza kasi ya utekelezaji wa MKUKUTA na Ilani ya Uchaguzi wa mwaka 2005. Aidha, bajeti imezingatia umuhimu wa kuongeza uwekezaji katika maeneo ya kukuza uchumi, kama msingi wa mkakati endelevu wa kuongeza pato la

kila mwananchi. Ili kuongeza kasi ya kupunguza umasikini wa kipato, na kuimarisha huduma endelevu za jamii zikiwemo elimu na afya, kiwango cha ukuaji wa uchumi kinatakiwa kiwe endelevu. Uwekezaji katika elimu, miundombinu, kilimo, na nishati, katika ngazi zote hauna budi kupewa kipaumbele ili uwe chachu ya kukua kwa uchumi.

66. *Mheshimiwa Spika,* Serikali ya Awamu ya Nne, imedhamiria kuweka misingi imara ya kujenga uwezo wa Nchi yetu kukusanya nguvu zetu hasa katika kukusanya mapato ya ndani. Uwezo unaotakiwa ni pamoja na kutumia misaada tunayopata kutoka nje kuwekeza kwenye maeneo ambayo yatatuongezea uwezo wa kujitegemea. Hivyo basi, hatuna budi kila mmoja wetu, na kwa pamoja kuongeza ubunifu katika uzalishaji wenye tija utakaoongeza pato la Taifa na hatimaye kuondokana na umasikini. Aidha, ni muhimu kwa kila mmoja wetu kuzingatia suala la utawala bora na uwajibikaji katika kuboresha hali za maisha ya wananchi wa Tanzania.

67. *Mheshimiwa Spika,* mahitaji ya fedha kwa ajili ya kutekeleza MKUKUTA ni makubwa kuliko uwezo wa Serikali. Sekta binafsi ina nafasi nzuri sana ya kuchangia katika utekelezaji wa MKUKUTA. Serikali itaendelea kuweka mazingira mazuri kwa sekta binafsi ili iweze kutoa

mchango wake, hasa kwa njia ya ajira, mauzo ya nje na mapato ya Serikali. Sekta ndogo ya benki ambayo inakusanya akiba za wananchi na wafanyabiashara wa hapa nchini, ina nafasi nzuri sana ya kutoa mchango wake katika kutekeleza MKUKUTA kwa kuongeza mikopo kwa wajasiriamali ambao ni sehemu ya sekta binafsi.

68. *Mheshimiwa Spika*, changamoto mbele yetu ni nyingi na kubwa, lakini tunaweza kuzishinda kama sote tutaamua kutimiza wajibu wetu ***"It can be done, Play Your Part"***. Naamini inawezekana kama kila mtu akitimiza wajibu wake.

69. *Mheshimiwa Spika*, naomba kutoa hoja.